

чистої дії та бездіяльності, ми не виявили.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що ухилення дозволяє відобразити різний ступінь суспільної небезпеки посягань, враховуючи специфічні ознаки відповідних складів злочинів, характерних для кожного із них, та кваліфікуючі ознаки саме цих складів. Для досягнення цілей покарання, підвищення його ролі як засобу протидії ухиленню від відбування покарання, необхідне чітке і логічно послідовне кримінально-правове регламентування, що забезпечує реальну можливість реалізації вимоги невідворотності відповідальності і покарання.

1. Словник української мови: в 11 тт. / – / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – 412 с. – 12 с.

2. Сучасний тлумачний словник української мови : 100 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД «Школа», 2008. – 1008 с. – Режим доступу : [http:// sum.in.ua / s / ukhylennja](http://sum.in.ua/s/ukhylennja).

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) : текст / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005 – 1728 с.

4. Орел Ю. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України : монографія / Ю. В. Орел. – Харків : ТОВ «В справі», 2016. – 416 с.

5. Сауляк В. К. Уголовная ответственность за уклонение от отбывания наказания в виде лишения свободы (ст.1831 УК УССР) : лекция / В. К. Сауляк. – К. : НИ и РИО Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1980. – 32 с.

6. Тепляшин П. В. Уголовная ответственность за уклонение от отбывания лишения свободы : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Тепляшин Павел Владимирович. – Красноярск, 2002. – 227 с.

7. Чучаев А. И. Преступления против правосудия: Научно- практический комментарий / А. И. Чучаев. – Ульяновск : Дом печати, 1997. – 80 с.

8. Сокуренок О. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 / Олександр Михайлович Сокуренок. – Запоріжжя, 2010. – 234 с.

Хотлубей Микола Михайлович
слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри кримінального
процесу, к.ю.н. **Рогальська В.В**

ЗДІЙСНЕННЯ ПРИМУСОВОГО ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Частина 3 статті 245 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) передбачає, що відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 КПК України. У разі від-

мови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому ст.ст. 160-166 КПК України, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово [1].

Отже, на сьогодні в КПК України міститься лише загальна норма про можливість примусового отримання зразків за рішенням слідчого судді, суду у разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки, проте, як саме здійснити таке відбирання проти волі особи законодавець не зазначив. Також наразі не існує і окремого нормативного акту, що регламентував би порядок та умови примусового отримання зразків [2].

За практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) фізична недоторканість особи охоплюється поняттям «приватне життя», що охороняється статтею 8 Конвенції про права (рішення від 26 березня 1985 року у справі «Х та У проти Нідерландів») і стосується найбільш інтимних аспектів приватного життя, а обов'язкове медичне втручання, навіть незначне, становить втручання у це право. ЄСПЛ допускає можливість здійснення примусового отримання зразків для дослідження, водночас регламентуючи чіткі умови та порядок здійснення такого втручання, наголошуючи, що отримання біологічних зразків можна проводити тільки за розпорядженням уповноваженої на це посадової особи, його може робити тільки акредитований лікар, котрий вправі відмовитися від виконання аналізу з огляду на виняткові причини медичного характеру. Згідно практики ЄСПЛ обов'язковою умовою отримання біологічних зразків є проведення його акредитованим лікарем, оскільки такі маніпуляції потребують спеціальних медичних знань[3].

Системний аналіз Конституції України, КПК, рішень ЄСПЛ, дав підстави визначити наступний процесуальний порядок примусового відбирання біологічних зразків у особи:

- *слідчий за погодженням з прокурором, прокурор або представники сторони захисту звертаються до слідчого судді з клопотанням про примусове відбирання біологічних зразків у особи для проведення експертизи (ч. 3 ст. 245, ст. 160 КПК);*

- *розгляд клопотання про примусове відбирання біологічних зразків у особи для проведення експертизи та постановлення слідчим суддею відповідної ухвали (ч. 3 ст. 245, ст. ст. 163, 164 КПК).* Розгляд вищезазначеного клопотання повинен відбуватися за участю сторони кримінального провадження, яка подала клопотання та особи, у якої планується здійснити примусове відбирання біологічних зразків. Неприбуття за судовим викликом особи, у якої планується здійснити примусове відбирання біологічних зразків, без поважних причин або неповідомлення нею про причини неприбуття не є перешкодою для розгляду клопотання. Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання постановляє ухвалу про примусове відбирання біологічних зразків у особи для проведення експертизи, якщо сторона кримінального прова-

дження, яка звернулася з клопотанням доведе наявність достатніх підстав вважати, що біологічні зразки належать конкретній фізичній особі та самі по собі або в сукупності з іншими доказами мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні. Відповідна ухвала повинна відповідати вимогам ст. 164 КПК.

- *примусове здійснення відбирання біологічних зразків у особи для експертизи.* Перед тим як здійснювати примусове відбирання біологічних зразків, зазначена в ухвалі слідчого судді особа зобов'язана пред'явити особі, у якої планується здійснити примусове відбирання зразків для експертизи оригінал відповідної ухвали та вручити їй копію (ч. 3 ст. 245, ч.2 ст. 165 КПК).

Оскільки, ані в ст. 245 КПК, ані в ст. 241 та ст.ст. 160-166 КПК, не регламентовано порядок здійснення відбирання біологічних зразків для експертизи у примусовому порядку, ми вважаємо, що практичні працівники під час проведення зазначеної процесуальної дії повинні керуватися нормами ст. 28 Конституції України, ст.ст. 11, 143 КПК та вищезазначеними рішеннями ЄСПЛ.

На нашу думку, примусове відбирання біологічних зразків повинно здійснюватися за аналогією ст. 143 КПК, яка регламентує виконання ухвали про здійснення приводу, а саме: у випадку невиконання особою, що підлягає примусовому відбиранню біологічних зразків, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення примусового відбирання біологічних зразків, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу. Застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення примусового відбирання біологічних зразків, і мають зводитися до мінімального впливу на особу. Здійснювати безпосередньо відбирання біологічних зразків, на нашу думку, повинен лише лікар, котрий вправі відмовитися від виконання аналізу з огляду на виняткові причини медичного характеру.

- *складання протоколу про відбирання біологічних зразків (ч. 3 ст. 245, ч. 5 ст. 241, ст. 104 КПК).* Надання копії відповідного протоколу особі, у якої здійснювалося відбирання біологічних зразків, передбачено лише у разі, якщо такі дії проводилися примусово.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квітня 2012 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Лозовий А. І., Сімакова-Єфремян Е.Б. Проблеми вдосконалення процедур залучення судового експерта та проведення судової експертизи у кримінальному процесі // Судово-експертне забезпечення кримінального процесу: матеріали міжвідом. наук.-практ. семінару (м. Київ, 29 травня 2014 р.) / КН- ДІСЕ Мін'юсту України; за заг. ред. Рувіна О.Г.; уклад. Полтавський А.О., Юдіна О.В.- К., 2013.- С.61-65.

3. Баулін О.В.«Отримання біологічних зразків особи у досудовому розслідуванні за чинним КПК України»ЗБІРНИК матеріалів Інтернет-конференції «Сучасні проблеми реформування кримінальної юстиції в Україні», за ред. О.М. Литвак, І.М. Козьяков, С.П. Барандич, Г.П., О.В. Геселе та інших, - Київ, 28 листопада 2014. – 221 с.